

Tartu Ülikool
Eesti Mereinstituut

KALAVARUDE UURINGUD
PEIPSI, LÄMMI- JA PIHKVA JÄRVES

Raamlepingu nr 4-1/21/171
2023.aasta uuringu I vahearuanne

Väino Vaino
Vastutav täitja

Tartu 2023

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Kalapüük 2023.aasta esimeses pooles, hinnang püügirežiimile ja uuele püügikorraldusele.....	4
2. Kalavaru seisund ja kasutamine 2023.aasta I poolaastal	11
3. Kalapüügi reguleerimise meetmed 2023.aasta II poolaastal.....	20

Sissejuhatus

Käesolev aruanne annab ülevaate Peipsi ja Lämmijärve 2023.aasta esimese viie püügikuu kalasaakidest ning hinnangu kehtinud püügirežiimile ja uuele püügikorraldusele. Samuti kirjeldatakse aruandes kalavaru hetkeseisu koos võimalike muutustega ning seniseid katsepüükide tulemusi.

1. Kalapüük 2023.aasta esimeses pooles, hinnang püügirežiimile ja uuele püügikorraldusele

KALASAAGID

Kalapüügi kulgemisest 2023.aastal annavad ülevaate tabelid 1-7. Seni, 15.mai seisuga on välja püütud 653 tonni kala. See moodustab ligikaudu 23% üldisest lubatud aastasaagist. Kõige tulemuslikum on seni olnud särje püük, kelle aastasest väljapüügimahust on ligikaudu 42% täidetud. Ülejäänud töonduskalade osas on kvoodi täituvus väiksem (tabel 1). Tindipüük oli seekord keelatud ja räabisepüük on alles tulemas. Kuigi koha ja ahvena püüki seekord poolaastakvoodid ei piiranud on seni nende liikide kvootide hõivamine olnud ebatavaliselt tagasihoidlik. Kui koha puhul on see seotud varu seisuga, siis ahvena ja osaliselt ka latika puhul ilmselt uue püügikorraldusega. Viimase tingimustes kadus vajadus võidupüüdmise järele ja see asendus sooviga püüda ettevõttele vajalikku kala. Mingeid täiendavaid püügipiiranguid seekord kehtestada vaja ei olnud ning vajadust nende järele I poolaastal ka ei teki.

Aasta esimese kolme püügikuuga püüti tänavu 266 tonni kala, mis on nii eelmise aasta kui eelmise kümnendi keskmise saagiga võrreldes oluliselt väiksem kalakogus. Väiksem saak kujunes peamiselt väikese kohasaagi tulemusel nagu seda on juhtunud ka varasematel aastatel (tabel 2). Tänavuse aasta esimese viie kuu kogusaak on samuti märkimisväärselt väiksem kui eelmine aasta samal perioodil või eelmisel kümnendil keskmiselt. Eelmise aastaga võrreldes vähenesid kõigi töonduskalade saagid (tabel 3) ning selle põhjuseks on juba mainitud kohavaru praegune seis ja uue püügikorralduse mõju. Avaveevõrkude saagid langesid eelkõige koha osas, kuid ka latika ja haugi osas (tabel 4). Samas looduslikud tingimused püügiks olid head. Kaldaveevõrkude saagid olid samuti tavapärasest väiksemad (tabel 5), nende püünistega püüki piiras aga pea terve aprilli väldanud jääminek. Kuivõrd ahvena püügil rõhuasetus muutus vähenes sellega koos ka mõrdade ja mõrrajadade saak. Hilisema kevade tõttu vähenes ka nende püüniste latikasaak, kuid samas särje ja koha saagid võrreldes eelmise aastaga veidi suurenesid (tabel 6). Latikat püüti ka seekord rohkem Peipsi järvest kui Lämmi- ja Pihkva järvest, Peipsi järves eelkõige võrkudega, Lämmi- ja Pihkva järves aga mõrdade ja nende jadadega (tabel 7).

Tabel 1. Eesti kalasaagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2023.aasta jaanuaris-mais (seisuga 15.05, kutseline püük koos teaduspüügiga) ning 2023.aasta kvoodid (t), nende täituvus (%) ja jääk (t), (kvoodid ilma ülekandunud osadeta).

Kalaliik	Saak	Kvoot	Jääk	Täituvus
Koha	83	470	387	18
Ahven	158	895	737	18
Haug	23	125	102	18
Latikas	208	735	527	28
Särg	166	400	234	42
Siig	0	1	1	5
Tint	0	5	5	0
Rääbis	0	10	10	0
Luts	14	55	41	26
Kiisk	0	150	150	0
Teised l.	1	25	24	4
Kokku	653	2871	2218	23

Tabel 2. Eesti kalasaagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2011-2020.aasta jaanuaris-märtsis, selle perioodi keskmine saak (t) ning 2021-2023.aasta jaanuaris-märtsis (t), (ainult kutseline püük).

Kalaliik	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Keskmine	2021	2022	2023
Koha	340	121	83	195	17	68	301	77	229	544	198	294	218	74
Ahven	32	10	10	17	6	3	5	2	5	42	13	1	6	5
Haug	39	67	75	64	16	26	28	46	58	70	49	40	34	20
Latikas	57	45	165	76	57	70	109	156	119	116	97	134	149	115
Särg	18	26	12	76	69	12	35	40	32	91	41	55	71	50
Teised l.	3	2	4	6	4	3	6	3	4	15	5	3	3	2
Kokku	489	271	350	435	170	182	484	324	447	878	403	526	482	266

Tabel 3. Eesti kalasaagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2011-2020.aasta jaanuaris-mais, selle perioodi keskmine saak (t) ning 2021-2023.aasta jaanuaris-mais (t), (ainult kutseline püük ja 2023.aasta seisuga 15.05).

Kalaliik	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Keskmine	2021	2022	2023
Koha	358	132	101	215	51	93	319	83	256	545	216	297	220	83
Ahven	448	157	283	362	400	401	475	188	150	222	309	234	419	158
Haug	44	72	88	65	39	36	35	51	63	73	57	49	38	23
Latikas	193	164	401	251	283	239	272	286	267	254	261	298	253	207
Särg	140	139	126	181	176	132	143	146	125	157	147	184	173	166
Luts	25	15	18	15	10	13	25	26	34	34	21	34	15	14
Tint	0	0	0	0	0	0	0	355	19	56	43	149	0	0
Teised l.	6	1	3	4	6	3	3	3	2	4	3	4	2	1
Kokku	1215	681	1019	1094	966	918	1273	1137	917	1345	1056	1249	1120	652

Tabel 4. Avaveevõrkude saagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2011-2020.aasta esimeses pooles, selle perioodi keskmine saak (t) ning 2021-2023.aastal (t), (ainult kutseline püük).

Aasta/Kalaliik	Koha	Haug	Latikas	Teised l.	Kokku
2011	339	34	43	3	419
2012	121	62	39	9	232
2013	86	75	188	5	354
2014	194	62	57	1	315
2015	46	28	142	4	219
2016	81	29	108	6	224
2017	312	28	95	5	439
2018	81	45	169	5	299
2019	233	52	125	4	414
2020	537	45	64	1	647
Keskmiselt	203	46	103	4	356
2021	293	38	120	1	453
2022	216	31	136	1	385
2023	75	20	119	1	215

Tabel 5. Kaldaveevõrkude saagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2011-2020.aastal, selle perioodi keskmine saak (t) ning 2021-2023.aastal (t), (ainult kutseline püük).

Aasta/Kalaliik	Ahven	Särg	Teised l.	Kokku
2011	17	58	2	77
2012	2	57	1	60
2013	5	47	5	57
2014	4	93	2	99
2015	1	88	4	93
2016	4	77	3	83
2017	2	67	2	71
2018	2	80	2	84
2019	2	70	5	76
2020	1	68	5	74
Keskmiselt	4	70	3	77
2021	1	127	6	134
2022	2	130	6	137
2023	1	95	1	98

Tabel 6. Mõrdade ja mõrrajadade saagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2011-2020.aasta jaanuaris-mais, selle perioodi keskmine saak (t) ning 2021-2023.aasta jaanuaris-mais (t), (ainult kutseline püük, 2023.aasta seisuga 15.mai).

Aasta/Kalaliik	Koha	Ahven	Haug	Latikas	Särg	Luts	Kiisk	Teised l.	Kokku
2011	19	424	9	147	80	24	6	0	709
2012	11	151	10	125	78	14	0	0	389
2013	15	276	11	209	78	17	1	0	607
2014	21	357	3	193	87	14	1	2	677
2015	5	399	8	140	87	8	4	2	654
2016	11	281	5	122	48	10	0	1	479
2017	7	472	7	177	76	22	0	1	763
2018	2	51	2	107	45	14	0	1	221
2019	23	148	8	139	55	31	0	1	404
2020	2	220	24	189	89	34	0	2	560
Keskmiselt	12	278	9	155	72	19	1	1	546
2021	2	206	8	140	56	32	1	1	444
2022	3	414	4	114	43	15	0	1	595
2023	8	157	2	88	70	14	0	1	340

Tabel 7. Latika saagid (t) järve erinevate osades ja kalapüünistes 2011-2020.aasta jaanuaris-mais ning selle perioodi keskmine saak (t) ja 2021-2023.aasta jaanuaris-mais (ainult kutselise püük, 2023.aasta seisuga 15.mai).

Püügiaasta	Peipsi järve saak (t)			Lämmi- ja Pihkva järve saak (t)			Kokku (t)
	Võrgud	Mõrrad	Kokku	Võrgud	Mõrrad	Kokku	
2011	43	16	58	1	131	132	190
2012	39	25	63	1	100	101	164
2013	187	26	213	1	183	185	398
2014	56	79	136	1	113	114	250
2015	138	56	194	4	84	88	282
2016	100	55	155	8	76	84	239
2017	89	77	166	6	100	106	272
2018	158	22	180	10	95	106	286
2019	113	66	179	15	72	88	267
2020	63	108	171	2	81	83	254
Keskmiselt (t)	99	53	152	5	104	109	260
2021	141	44	184	18	85	103	287
2022	134	32	166	5	82	87	254
2023	108	11	119	11	77	88	207

HINNANG PÜÜGIREŽIIMILE JA UUELE PÜÜGIKORRALDUSELE

Üldiselt (püüniste tehniliste parameetrite ja püügiaegade osas, ilmastiku poolest) olid 2023.aasta talvel ja kevadel tingimused kala püügiks samasugused nagu eelmisel aastalgi. Erinevalt eelmisest aastast aga seekord poolaastakvoote ei kehtestatud ja kalakvoodid jagati võrdse kohtlemise printsiibil püünistepõhiselt kalurkonna vahel ära. Selline püügi korraldus võttis maha vajaduse lisapiirangute (kalaliikide ja -püüniste püügikeeldude osas) järele ja andis kaluritele võimaluse ise oma äranägemise järgi kalapüüki läbi viia. Nagu näitasid senised kalasaagid, neid laialdasi püügivõimalusi kas ei saadud realiseerida (koha puhul) või ei tahetudki realiseerida (ahvena, ilmselt ka teatud määral latika puhul). Seetõttu kujunes kvootide hõivamine esialgu suhteliselt tagasihoidlikuks. Praegu on keeruline ennustada mis seisus kokkuvõttes aasta lõpeb, selge on vaid see, et kalurkond on teinud panuse suvise ja eriti sügispüügi kasuks.

Kui nn. olümpiapüügiga kaasnesid pidevalt igasugu lisapiirangud, siis uuel püügi korraldusel on samuti omad piirangud, eelkõige nendele ettevõtetele-kaluritele, kes omavad ainult üht tüüpi püügivahendeid. Nimelt kehtestati uuele püügi korraldusele üleminekul kalaliigiti lubatud saagid ühe püügivahendi kohta. Nende järgimine võib aga olla keeruline, sest saakide koosseis ei lange mitte alati (pigem ainult vähestel kordadel) kokku püügivahendi kohta kehtestatud lubatud saagi koosseisuga. Näiteks katsepüügil järve keskosas domineeris avaveevõrkude saagis alati ülekaalukalt latikas, samas kui nende püüniste kohta kehtestatud lubatud aastasaagi koosseis on hoopis teistsugune (tabel 8).

Tabel 8. Kalasaagi koosseis (%) katsepüügil erineva silmasuurusega avaveevõrkudega Peipsi järve keskosas 2023.aasta talvel ja avaveevõrgu kohta kehtestatud lubatud aastase kalasaagi koosseis (%).

Kalaliik/Võrgu silm	Saagi (kg) koosseis (%-s) katsepüügil			Lubatud saagi koosseis /%
	130 mm	160 mm	180 mm	130 mm ja enam
Koha	4	13	5	46
Latikas	53	77	74	40
Haug	39	7	21	13
Muud liigid	4	3	0	0
Kokku	100	100	100	100

Mõnes teises piirkonnas või aastal võib selline situatsioon tekkida ka koha või haugiga ja kui ühe peamise võrgupüügi saakkala püügimaht on täitunud, siis tuleks midagi ette võtta, kas vahetada püügirajooni või püük üldse lõpetada. Kas seda ka tehti, raske öelda, kuid arvatavasti kaasneb võrgupüügiga alati ka teatud kahju kalavarule, kas siis vette tagasilastavate kalade hukkumise või saagi mitteregistreerimise näol. Olümpiapüügi korral oli sellises situatsioonis asi selgem, püük kas keelati või nõuti selektiivsemate võrkude kasutamist, nüüd muutus see regulatsioon vabatahtlikuks.

Püügil kaldaveevõrkudega ilmnes samalaadne probleem. Nendes võrkudes ei tohi vastavalt kehtestatud lubatud saagile olla rohkem kui 1 kg haugi ja 1 kg latikat võrgu kohta. Katsepüügid järve lõunaosas näitasid, et need kogused oleks kaldaveevõrguga jääalusel püügil välja püütud kuni 10 ööpäevaga, kuid avaveelisel püügil haugi puhul juba 1 ööpäevaga (tabel 9). Seega süvendas uus püügikorraldus särjepüügiga kaasnevat haugi kaaspüügi probleemi veelgi.

Tabel 9. Keskmine kalasaak (kg) võrkööpäevas katsepüügil erineva silmasuurusega kaldaveevõrkudega Peipsi järve lõunaosas 2023.aasta talvel-kevad.

Kalaliik/Võrgu silm	Saak (kg) võrkööpäevas jääalusel püügil		Saak (kg) võrkööpäevas avaveelisel püügil	
	70 mm	80 mm	70 mm	80 mm
Särg	2,3	1,7	10,5	6,6
Latikas	0,4	0,2	0,0	0,1
Haug	0,0	0,1	3,3	3,1
Muud l.	0,0	0,1	2,7	4,4
Kokku	2,7	2,0	16,5	14,2

Mõrrapüügil võis mainitud probleeme samuti esineda, kuid nendes püünistes on need vähemalt varusäästvamalt lahendatavad. Üleüldist koha püügikeeldu uue püügikorralduse tingimustes mõrrapüügil enam ei olnud ja see on positiivne nähtus. Eesti poolelt eemaldati Lämmi- ja Pihkva järves mõrrad koha- ja latika kudeaegse keelu ajaks järvest.

Kutselise kalapüügi registri järgi tegeles 2023.aasta talvel-kevad kalapüügiga 73 ettevõtet, kellele oli väljastatud 298 luba. Avaveevõrke oli lubadele märgitud 2568, kaldaveevõrke 428, mõrdu mõrrajadas 465 ja ava- ning ääremõrdasid 378. Palju neist kalapüügil kasutamist leidis on teadmata, keskkonnainspeksioon tänavu järves püügilolevaid püüniseid ei loendanud. Igal juhul oli suur osa lubatud püügivõimsusest kasutusest väljas, sest väljavõetud

lubadel olevad püüniste arvud on väiksemad kui lubatud piirarvud on. Avaveevõrgulubasid väljastati 2023.aastal 103, aasta varem 144. Ligikaudseks võrkude arvuks ühe loa kohta tuli 2023.aastal 25, aasta varem aga 20 avaveevõrku. See on märk püügivõimsuse kontsentreerumisest, kaudselt ka vähenemisest. Kuigi suures plaanis oli 2023.aastal püügiintensiivsus samasugune nagu 2022.aastal (tabel 10), siis 2022.aastal talvel-kevadepoolsetel mitmed püügikeelud, mis piiras intensiivsemat kalapüüki. 2023.aastal neid ei olnud.

Tabel 10. Püügiööpäevade arvud Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel seisuga 30.04.

Püügis	Juhtaiata mõrd		Mõrd mõrrajadas		Avaveevõrk		Kaldaveevõrk		Ääre- või avaveemõrd		Kokku	
Kuu/Aasta	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
Jaanuar			682	414	69916	37322			72	8	70670	37744
Veebruar			1232	814	56188	58814			199	330	57619	59958
Märts	10		2656	1809	16858	38986	11827	8911	165	361	31516	50067
Aprill		14	4350	4886		11949	5873	5904	1202	1887	11425	24640
Kokku	10	14	8920	7923	142962	147071	17700	14815	1638	2586	171230	172409

2023.aasta senised kalasaagid on olnud suhteliselt väikesed. See on põhjustatud nii kalavaru seisust, ilmastikutingimustest kui ka uue püügikorralduse mõjudest. Võrreldes eelmise aastaga vähenes kalasaak peaaegu kaks korda, enim langes saak ahvena ja koha puhul. Kehtestatud püügiirežiim oli kala püügiks sobiv. Aasta teiseks pooleks on säilinud suured püügivõimalused, millede täitmisega võib seekord raskusi tekkida.

2. Kalavaru seisund ja kasutamine 2023.aasta I poolaastal

KALAVARU ÜLDINE SEISUND

Kalanduslikelt eeldustelt on tänapäevane Peipsi eelkõige koha-latikajärv, kuid koha kõrval täidab järves röövkala rolli jätkuvalt ka ahven, põhjuseks keskkonnatingimused ja eriti kalapüügi mõju. Need kolm kalaliiki ongi tänapäeval järve peamised tööduskalad (tabel 11). Mis seisus järve kalavaru parajasti on sõltub eelkõige järves valitsevatest keskkonnatingimustest. Need on viimastel aastatel olnud väga muutlikud, soosides kord sooja- ja parajaveelisi kalaliike, kord külmaveelisi kalaliike. 2023.aasta on seni olnud sobiv külmalembestele kaladele. Teiste kalade osas on veel vara midagi öelda, kuid suhteliselt kõrgel veeseisul on positiivne mõju haugi, latika ja särje sigimise edukusele. Vastavalt kalavarude seisule on olnud muutlikud ka kalapüügiks kehtestatavad püügikvoodid, 2023.aastal on paljuaastase keskmise püügikvoodiga võrreldes endiselt väike koha püügikvoot, vähenes räabise püügikvoot ning tindipüük on keelatud (tabel 11).

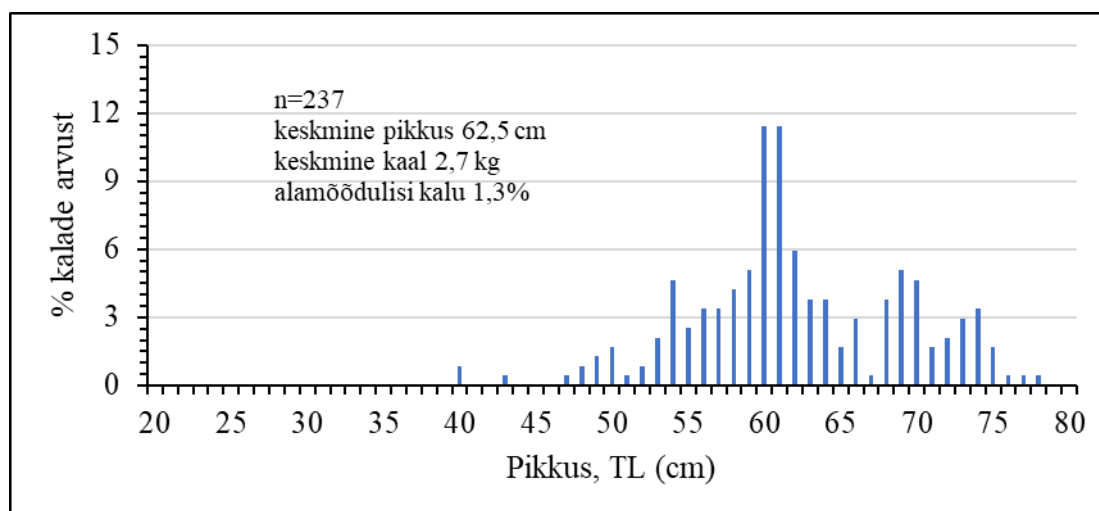
Tabel 11. Peipsi ja Lämmijärve Eestipoolsed kalapüügikvoodid (t) 2011-2020.aastal ja selle perioodi keskmised kalapüügikvoodid ning 2021-2023.aasta kalapüügikvoodid (*-aastani 2017 ja 2022-2023.aastal tindi püügikvoot ainult katsepüügi eesmärgil; **- kuni aastani 2016 ning 2019-2020.aastal kõik teised liigid, 2017.aastal ainult angerjas, 2018.aastal kvoot puudus; 2023.aasta kvoodid ilma ülekandunud osadeta).

Kalaliik/Aasta	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Keskmine	2021	2022	2023
Koha	672	714	650	650	650	758	866	677	695	954	729	566	447	470
Ahven	900	1400	1000	800	850	1032	1182	1288	1562	1255	1127	499	842	895
Haug	110	160	165	120	125	121	131	86	119	175	131	144	137	125
Latikas	600	614	650	750	710	761	836	915	844	1025	770	1214	853	735
Särg	305	300	280	350	275	300	350	250	280	360	305	295	355	400
Süg	5	3	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
Tint*	5	5	5	5	5	5	5	400	150	200	79	170	5	5
Räabis	10	15	15	25	15	15	45	400	325	170	104	89	49	10
Luts	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	55	55
Kiisk	300	300	150	150	150	150	150	150	150	150	180	150	150	150
Teised l.**	50	50	25	25	25	25	1	0	25	25	25	25	25	25
Kokku	3007	3611	2992	2926	2856	3217	3618	4217	4200	4366	3501	3202	2919	2871

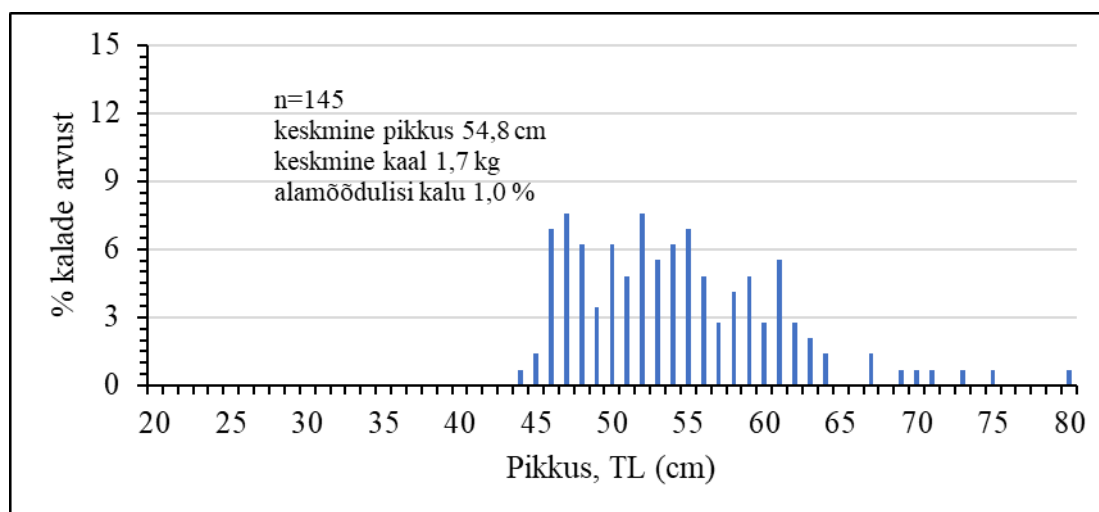
KOHA

Püügikvoot 470 tonni, mis on enam-vähem sama väike püügimaht kui eelmine aasta. Varu põhiosa moodustavad 2020.aastal sündinud kalad, kuid võrgu- ja mõrrapüügil domineerisid veel vanemad, 2016. ja 2018.aastal sündinud kalad. Võrgupüügil andsid need põlvkonnad vastavalt 51% ja 33% saagist, mõrrapüügil vastavalt 16% ja 51% saagist. Keskmine avaveelisel võrgupüügil tabatud koha oli 62,5 cm pikk ja 2,7 kg raske (joonis 1), mõrrapüügil 54,8 cm pikk ja 1,7 kg raske (joonis 2), alamõõduliste kalade kaaspüük (kaalu järgi) oli mõlemal juhul normi (kuni 5% ja 1%) piires (joonised 1 ja 2).

Joonis 1. Kohasaagi koosseis (%) avaveevõrgupüügil 2023.aasta talvel.

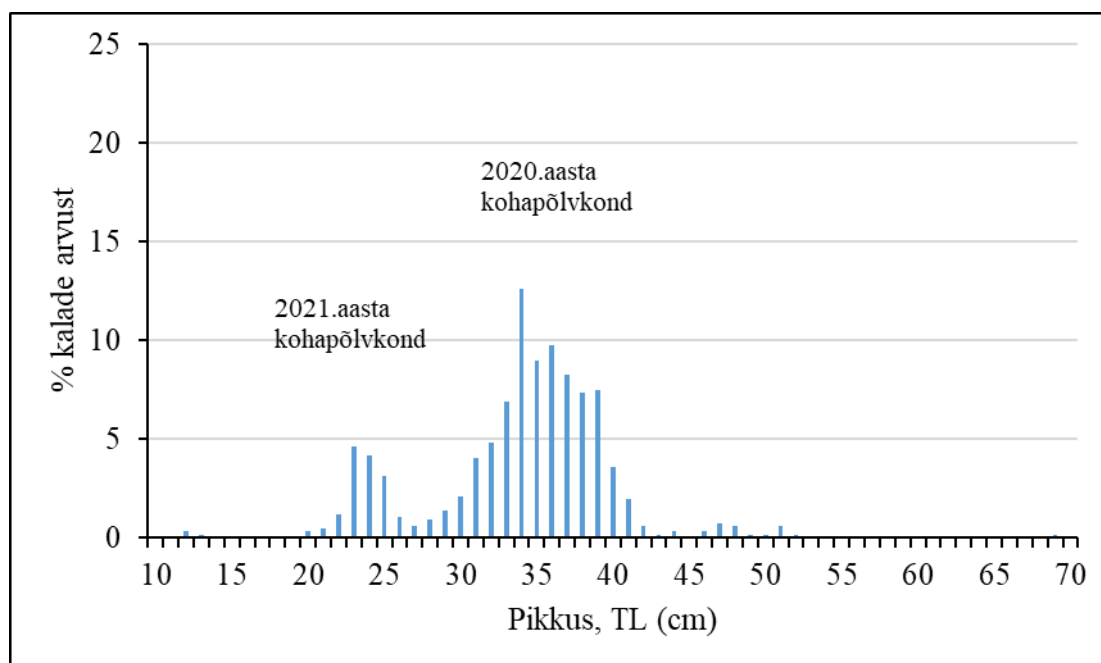

Joonis 2. Kohasaagi koosseis (%) mõrrapüügil 2023.aasta kevadel.

2020.aastal sündinud kohad domineerisid kevadisel traalpüügil (joonis 3) ja ka koha sugukarja hulgas. Sugukarja hulgas (15.mai seisuga) oli 2020.aasta kohapõlvkonna ehk 3-aastaseid kalu isegi 70% kõikidest kaladest, kuid peaaegu kõik (96%) olid neist isaskalad. Emaskalade hulgas domineerisid ikkagi vanemad kalad, 2016.aastal sündinud kohad 63% ja 2018.aastal sündinud kohad 21% ulatuses. Juba 8.maiks olid pea pooled (47%) emaskalad kudemise lõpetanud, veetemperatuur oli selleks ajaks Emajõe suudmes tõusnud 11,2 °C järgi. Siiski, enne 1.maid (kui algab kalapüügikeeld järve lõunaosas ja Emajões) vaevalt et kohal kudemine algas, siis oli veetemperatuur veel alla 10 °C.

Joonis 3. Kohasaagi koosseis (%) traalpüügil Peipsi järves 2023.aasta kevadel.

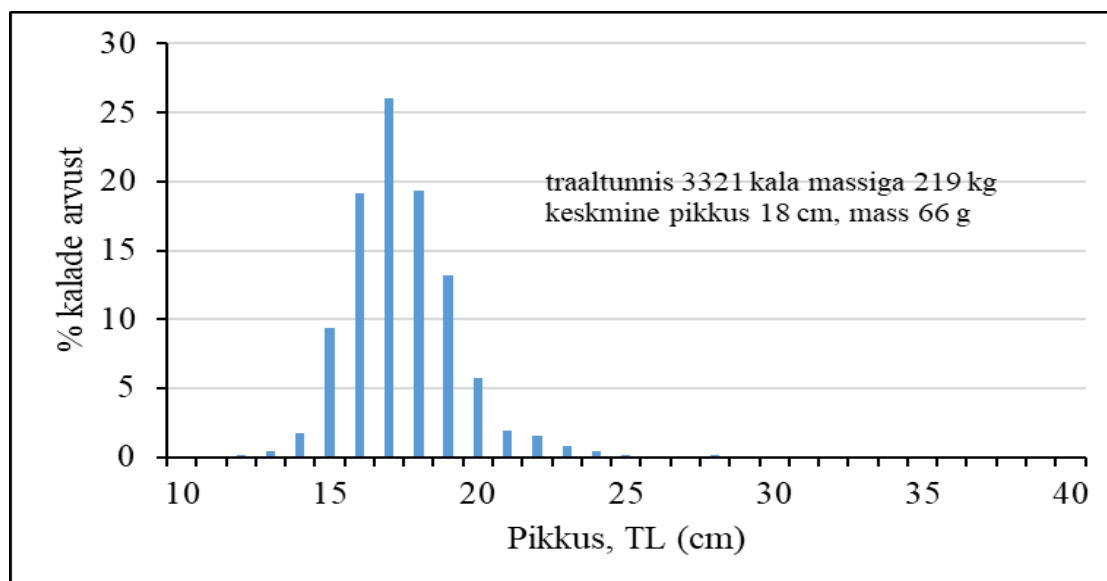
Võrreldes eelmiste aastatega oli noorkalade, 1-3 aastaste kalade arvukus ja mass tänavu traalpüügil oluliselt suurem kui varem. Kui 2020.aastal saadi traaltunnis kevadel 28 kala massiga 6 kg, 2021.aastal 54 kala massiga 10 kg, 2022.aastal 60 kala massiga 14 kg, siis tänavu saadi traaltunnis 90 kala massiga 34 kg. Peamiselt olid need 2020.aastal sündinud ehk 3-aastased kalad, 2022.aastal sündinud kalu ehk 1.aastaseid kalu tänavu praktiliselt ei saadudki (1 kala traaltunnis). Et 2020.aastal sündinud kalu on suhteliselt palju võib lähiaastate kohavaru veidi suurenedagi kui vaid püügirežiimi kinni peetakse. 2020.aastal sündinud kohadest umbes pooled kasvavad sügiseks mõõduliseks, pooled mitte, mistõttu on mõistlik vähendada ajutiselt koha alammõõtu (30/35 cm-ni) sügisese peenesilmalise noodapäraga püügiperioodi ajaks.

AHVEN

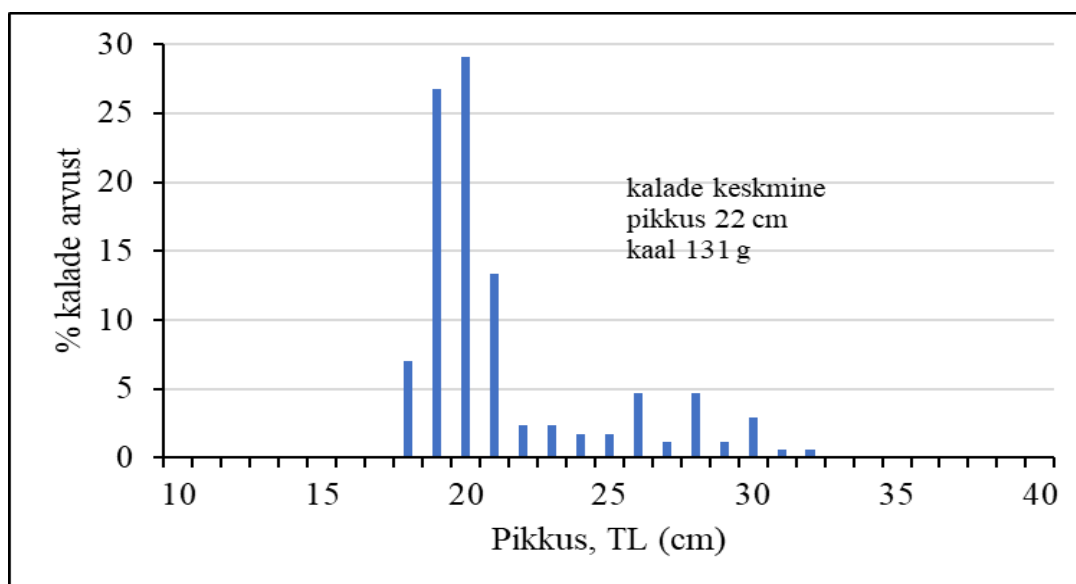
Varu mõõdukas seisus, püügikvoot 895 tonni. Suurema osa (~60%) varust moodustasid 2022.aasta sügisel 2019.aastal sündinud, nüüdseks 4-aastased kalad. Kevadise mõrrapüügi saagis esines neid aga suhteliselt vähe (~30% saagi kaalust), sest enamus ettevõtteid seadis vastuvõetavale ahvenale kaalu alampiiriks 80 g. Nii püütigi endiselt rohkem (~41% saagi kaalust) 2015. aasta ahvenapõlvkonna, 8-aastaseid kalu. Kui traalpüügil koosnes ahvenasaak enamasti 15-20 cm pikkustest kaladest (joonis 4), siis mõrrapüügil 18-21 cm pikkustest kaladest (joonis 5). Kõik väiksemad kalad selekteeriti mõrrapüügil ühel või teisel viisil järvel saagi hulgast välja. Uue püügikorralduse juures neid enam kaldale ei toodud, sest siis oleks need kvoodist maha arvatud. Aasta varem oli kvoot ühine ja püük käis koguse, mitte saagi väärtuse peale. Mõrrasaagis esinevate ahvenate keskmised näitajad olid tänavu oluliselt suuremad kui varem. 2021.aastal olid need 18 cm ja 79 g, 2022.aastal 18 cm ja 70 g ning tänavu 22 cm ja 131 g (joonis 5).

Võrreldes eelmise aastaga saadi tänavu kevadel traaltunnis vähem ahvenaid, kuid saagi kaal oli suurem kui aasta varem. Kui 2022.aastal saadi traaltunnis 4341 kala massiga 145 kg, siis tänavu 3321 kala massiga 219 kg (joonis 4). Kalade keskmised mõõtmed olid tõusnud 15 cm ja 33 g 2022.aastal 18 cm ja 66 g tänavusel aastal. Järve ahvenakarja mõõtmeid arvestades võinuks see töödusele rohkem huvi pakkuda, kuid uus püügikorraldus tegi siin omad korrektiivid.

Joonis 4. Ahvenasaagi koosseis (%) traalpüügil Peipsi järves 2023.aasta kevadel.

Joonis 5. Ahvenasaagi koosseis (%) mörrapüügil Peipsi järves 2023.aasta kevadel.

Ahvena püügil see aasta kevadsuvel seisakuid ei tule. Arvestades varasemate aastate suviseid ahvenasaake (ligikaudu 200 t) jääb sügisperioodiks vähemalt pool kvooti alles ja väikesesilmalise noodapäraga kurnpüüniste kasutamise lubamine on ka Eesti poolele seekord vajalik.

HAUG

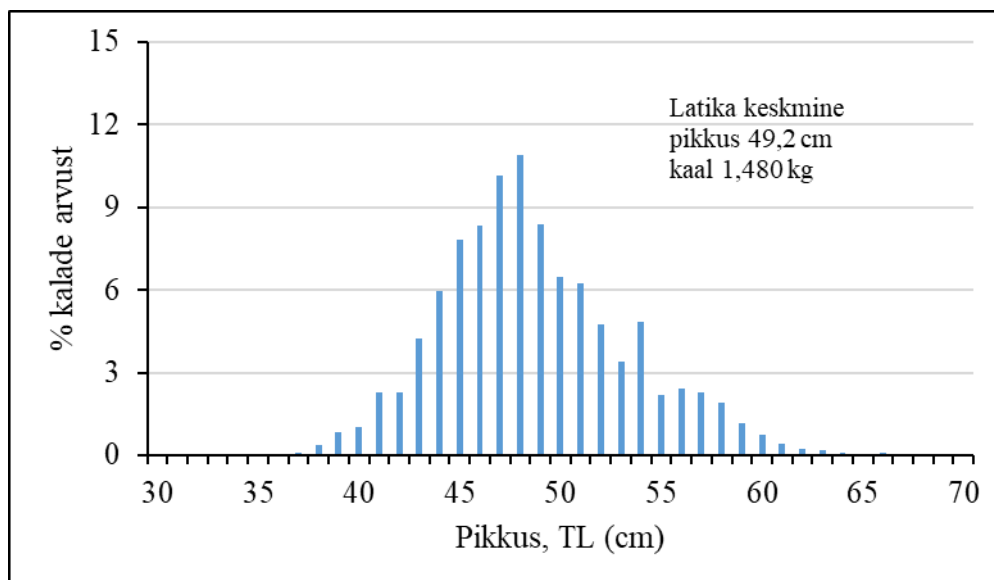
Püügikvoot 125 tonni. Varu mõõdukas seisus, põhiosa moodustavad 2013-2016.aasta haugipõlvkonnad. Kudemine algas aprilli alguses ja lõppes aprilli lõpus, seega toimus see püügikeeluaja (1.aprillist 5.maini) sees. Nii kutselisel avaveevõrgupüügil kui mörrapüügil alamõõdulisi haugisid ei esinenud. Küll esines neid kaldaveevõrgupüügil, kus Peipsi lõunaosas jääalusel katsepüügil keskmiselt 17%, avaveelisel katsepüügil 46% ja avaveelisel harrastuspüügi saagi analüüsil keskmiselt 16% püütud haugide kaalust moodustas alamõõduliste haugide kaal. Norm on aga vaid kuni 5% ja selle sisse peab peale alamõõduliste haugide kaalu mahtuma ka teiste püügikalade (koha, latikas ja muud alamõõdu omavad liigid) alamõõduliste isendite kaal. Jääalusel püügil märtsikuus moodustas haugide osatähtsus katsepüügil keskmiselt 3% kaldaveevõrkude kogusaagist, avaveelisel aprillikuusel (haugi keeluaegsel) katsepüügil samuti 3%, kuid harrastuspüügi (samuti haugi keeluaegse) saagi analüüsil keskmiselt 21% kaldaveevõrkude kogusaagist. Siin on normiks 10%. Seega kaldaveevõrkudega püügil on probleemiks nii alamõõduliste haugide

kui kohati ka kõikide haugide rohkus tema püügikeelualjal. Uus püügikorraldus seadis haugi püügile veel omad piirid (ettenähtud saak võrgu kohta 1 kg). Kaldaveevõrkudega püütud haugid olid peamiselt (83%) isaskalad pikkusega 38-61 cm, emaskalad olid vähemuses (14%) pikkusega 44-59 cm, saadi ka üks juveniilne isend pikkusega 37 cm. Senised saagid suhteliselt väikesed (tabel 3), mistõttu haugi püügikvoot jääb seekord ilmselt suures mahus kasutamata.

LATIKAS

Töõndusvaru heas seisus. Varu põhiosa moodustavad aastatel 2012-2015 sündinud kalad. Püügikvoot 735 tonni. Nii senised 2023.aasta võrgusaagid (tabel 4, 7) kui mõrrasaagid (tabel 6, 7) väiksemad kui varem. Põhjuseks ilmselt varasemast väiksem huvi võrgupüügi vastu kui terve aprilli väldanud jääminek, mis ei võimaldanud pikalt mõrdadega püüda. Latika kudumine Värskas lahes algas koos soojalaine saabumisega 12.mai paiku. Latikate keskmine pikkus ja kaal kevadisel mõrrapüügil (joonis 6) võrreldes eelmise aastaga palju ei muutunud. Kui eelmisel aastal olid need 49,6 cm ja 1,518 kg, siis tänavu 49,2 cm ja 1,480 kg. Latika püügikvoot jääb ilmselt ka sellel aastal välja püüdmata, sest huvi tema sihtpüügi tegemiseks sügisel on väike.

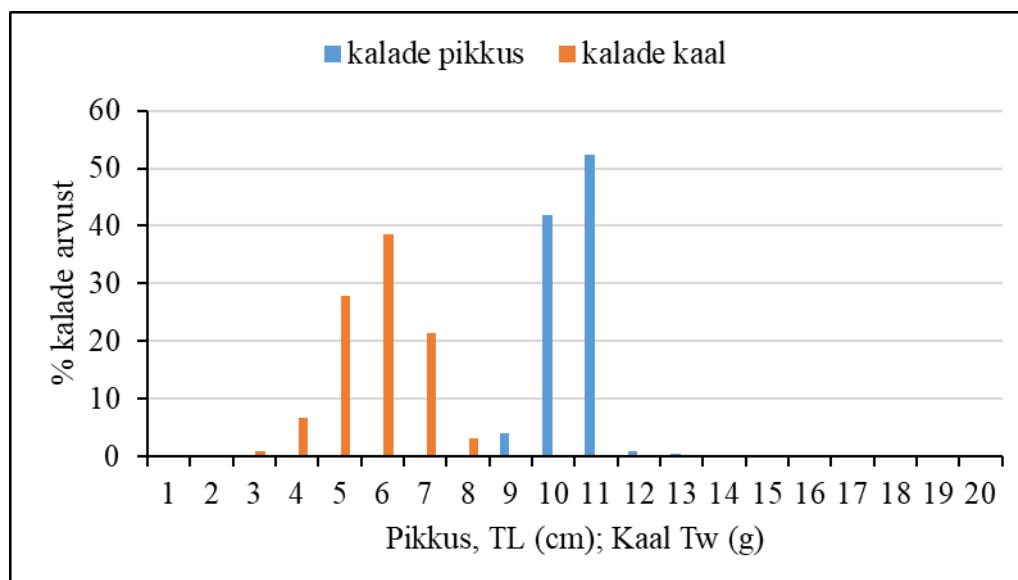
Joonis 6. Latikasaagi koosseis (%) kevadisel mõrrapüügil Lämmijärves 2023.aastal.

TINT

Varu halvas, töönduspüüki mittevõimaldavas seisus. Seda kinnitasid veel kord ka kevadised katsepüügid kus tindimõrraga saadi vaid 6 kg tinti ning traalpüügi saagis esines teda samuti väga vähe. Tindimõrraga püük sattus veidi hilisele ajale, sest jääkate järve kaldavööndis segas püünise paigaldamist. Tindi kudemine toimus seekord aprilli lõpus-mai alguses, 1.maiks oli 57% tintidest kudenud. Mõrrapüügi saak koosnes pea tervenisti (99% ulatuses kalade arvult ja 98% ulatuses kalade kaalult) 1-aastastest kaladest pikkusega 9-12 cm ja kaaluga 3-10 g (joonis 7). Püütud tindid olid mõõtmel suuremad. Kui 2022.aastal olid 1-aastased tindid keskmiselt 9,3 cm pikkused ja 3,5 g raskused, siis tänavu olid nad keskmiselt 10,9 cm pikad ja 6,3 g rasked. Kas järve tindikarja seisund paraneb, selgub alles sügisel.

Joonis 7. Tindisaagi koosseis (%) mõrrapüügil 2023.aasta kevadel.

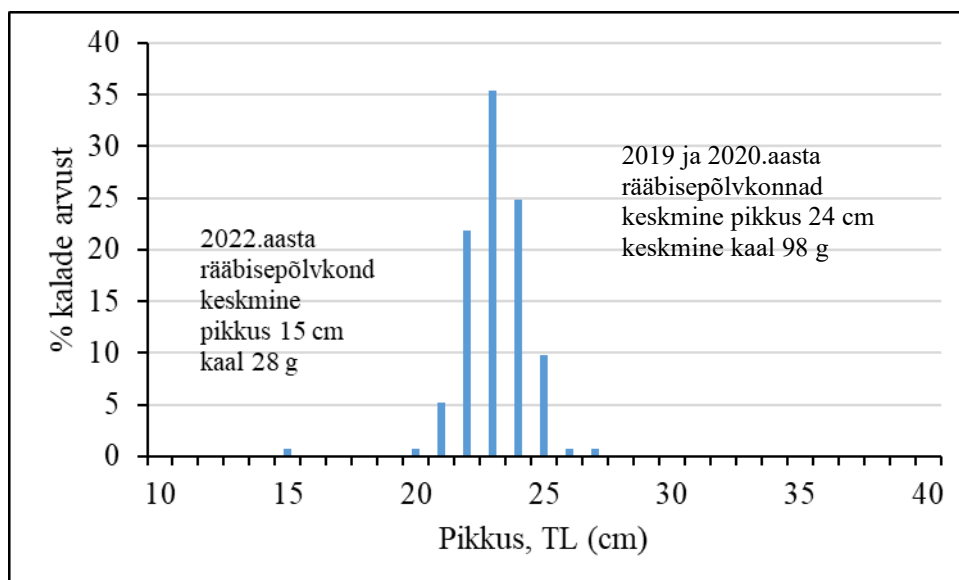
RÄÄBIS

Varu vähenenud, mistõttu püügikvoot ka väiksem kui eelnenud aastatel (tabel 11). Koosneb peamiselt 21-25 cm pikkustest (joonis 8) 2019 ja 2020.aasta räabisepõlvkondade kaladest. 2021.aasta räabisepõlvkond puudub ja 2022.aasta räabisepõlvkond on vähearvukas. Kas see aasta, soodsates sigimistingimustes, uus põlvkond tekkis selgub suvel-sügisel. Tänavu kevadel saadi võrreldes eelmise aastaga väga vähe räabist, traaltunnis keskmiselt 22 kala massiga 2,2 kg, eelmine aasta olid need näitajad kordades suuremad. Siis saadi traaltunnis

keskmiselt 244 kala massiga 18 kg. Teatud määral võib olla tegemist juhusliku nähtusega, kuivõrd kevadel tehakse traaliloomusi vähe. Kui ka see aasta uut rääbisepõlvkonda järve ei lisandu, siis järgmisel aastal rääbise töönduspüüki ei tule.

Kuivõrd rääbise püügikvoot on väike (10 t), siis on tänavu ka tema püügitingimused väga piiratud: püüda võib teda 3 kastmõrra ja ka tavaliste mõrdadega 1.juulist 31.juulini. Rääbisekvoot on nüüd ära jagatud kastmõrdade ja tavaliste mõrdade vahel. Viimaste püügikoormus peaks uutes tingimustes vähenema, sest neid tasub püügile asetada ainult palju püügivahendeid omaval ettevõttel. Ettevõtetel, kellel on vähe mõrralubasid ei ole märkimisväärset rääbisesaaki võimalik enam püüda.

Joonis 8. Rääbisesaagi koosseis (%) ja kalade keskmised mõõtmed traalpüügil Peipsi järves 2023.aasta kevadel.

PEIPSI SIIG

Peipsi siig on kaaspüügiliigi staatuses, kvoot selleks tarbeks 1 t. Varude halva seisuga põhjuseks on olnud eelkõige ebasobivad keskkonnatingimused (kudemise ja marja arengu ajal), kuid seekord olid need siiale sobivad. Kevadisel traalpüügil saadi 12 siiga, neist 3 olid aastased kalad ja kõik äralõigatud rasvauimega ning 5 kaheaastased kalad ja neist olid kolm samuti äralõigatud rasvauimega. Seega on asustatud siiamaimud järveeluga kenasti kohanenud. Tänavu siia asustamine jätkub, mai keskpaigas lasti järve ~175000 siiavastset ja sügisel

asustatakse jällegi siiamaimusid. Kahjuks lõpeb PAKL projekt sellel aastal, kas uue EMKF rahasid siia asustamiseks kasutada võib on seni ebaselge.

SÄRG

Särjevaru on heas seisus, kvoot 400 tonni. Saagid kõrgel tasemel (tabel 3), varu mõõdukalt kasutatud. Järve kaldavööndis oli nagu varengi, nii ka 2023.aasta talvel-kevadepäevade kalapüügiks lubatud kasutada kaldaveevõrke silmasuurusega 30-40/60-80 mm, püügiajaga 1.märtsist 5.maini. Püügiala piirdus avaveelisel püügil Lämmi- ja Pihkva järvel kaldast arvates 500 m ja Peipsi järvel kaldast arvates 1 km veelalaga, jääalusel püügil Peipsi järve lõunaosas ja Lämmijärvel võis nende võrkudega püüda kuni 3 km kaldavööndis. Tänu jääkatte olemasolule saadi viimati mainitud võimalust kasutada kogu märtsikuu jooksul. Nii jääalusel kui avaveelisel katsepüügil kaldaveevõrkudega domineeris saagis särge, jääalusel püügil moodustas särge osakaal 84% ja jäävabal püügil 47-63% võrkude kogusaagist. Katsepüükide keskmine saak võrkööpäevas oli jääalusel püügil 2-3 kg kala ning jäävabal püügil 14-16 kg kala (tabel 9). Haugi kaaspüügist oli eespool juba juttu ja see on kohati probleemiks, mida ilmselt kaotada ei õnnestugi.

LUTS, KIISK JA TEISED LIIGID

Lutsu varu seis vahepealsetel aastatel paranen, millest andsid tunnistust viimaste aastate suured saagid. Tänavused senised saagid aga seda ei näita (tabel 3). Kiisa ja teiste liikide varu ei hinnata, püügihuvi nende liikide vastu peaaegu puudub. Järve kalapüügirežiimi ühegi mainitud liigi püük ei mõjuta.

Järve kalavarud on muutlikud, sõltudes keskkonnatingimustest ja kalapüügist järves. Järve väärtuslikuima kala, koha varu on vähenenud ja praegu halvas seisus. Tema varu täiendid on esindatud peamiselt ühe põlvkonnaga ja seegi on veel mittetööstusküpses suurus. Ahvenavarud on suurenenud ja jõudnud mõõdukasse seisu, nagu haugi varugi. Latika- ja särjevaru on heas seisus. Rääbise ja tindi varu edasine käekäik selgub sügisel. Kalavarude kasutamine on Eesti poolel toimunud mõõdukalt, ettenähtud tasemel, uue püügi korralduse tingimustes on märke püügiintensiivsuse vähenemisest ja saakide ajaline dünaamika on muutumas suve-sügise ehk II poolaasta kasuks.

3. Kalapüügi reguleerimise meetmed 2023.aasta II poolaastal

Järve kalapüügirežiim II poolaastaks on juba seadustatud ja praeguses seisus selles muudatusi ette näha ei ole. Mis kalapüügist siis saab kui ettevõttel mõne püügikala kvoot täitub näitab aeg. Ajutised püügikitsendused, millega varem reguleeriti rangelt ja üheselt kalapüüki koha- või ahvenakvoodi täitumise korral, jätavad kaluritele nüüd suurema mänguruumi. Praeguste normide kohaselt võib kalapüük kokkulepitud režiimil kesta niikaua kui vaid mõnele püügikalale kvooti jagub. See aga tähendab võimalust, et saaki hakatakse massiliselt tagasi viskama ja võib tekkida kahju kalavarudele. Loodetavasti käituvad kalurid vastutustundlikult ja püügiga absurdsusteni ei minda. Järgmise aasta kalapüüniste piirarvude ja nende tehniliste parameetrite osas praegu muudatusi ette näha ei ole.

Järve 2023.aasta kalapüügirežiim on seadustatud, uue püügikorralduse mõjud ja seeläbi püügirežiimi muutmise vajadused selguvad kalapüügiaasta lõppedes.